

WIEDEMANNI KEELEAUHINNA KEELEPÄEV

Wiedemanni keeleauhinna keelepäev toimus Väike-Maarjas sel aastal 30. aprillil. Et kohaliku muuseumi õdus klassituba kõikidele keelehuvilistele ettearvatult kitsaks oleks jäänud, kuulati ettekandeid rahvamajas.

Keelepäevale lisas pidulikkust Eduard Leppiku laureaadmärgi kättemine tema lesele Aino Leppikule, kes selle kohe Väike-Maarja muuseumile edasi andis. Eduard Leppikust oli ka Keili Pohlaku (juhendaja õpetaja Jaana Puksa) ettekanne, milles leidis kajastamist möödunud aastal manalateele siirdunud keele-, kooli- ja kultuurimehe töörohke elu. Ettekande taustaks oli muuseum välja pannud näituse Eduard Leppiku rikkalikust loomingust.

Krista Kerge (TLÜ) ettekande teema oli „Keeletu üksindus ja kooselu”. Esineja lähtus vaimuruumi mõistest, mida täidetakse ja kasutatakse keelte – nii emakeele kui ka võõrkeelte – vahendu-

sel. Käsitlemist leidsid võõrkeeleõppe ja lõiminguprobleemid, meedia eetilisus ja JOKK-ideoloogia. K. Kerge tõdes, et Euroopa keelekeskkonda – millesse kuulub ka eesti keel koos selle kasutajatega – tuleb hoida niisama suure hoolega, nagu maailm hoiab oma loodust ja muud elukeskkonda.

Jaan Kaplinski rääkis ettekandes „Kui soomeugrilik on eesti keel?” sõnapaaridest (*kila-kola*, *kopsud-maksad*, *tühi-tähi*, *simmel-sammel* jt). Leidnud neile paralleele nii soome-ugri keeltest kui ka kaugemalt (mh vene keelest, nt *зису-лебеда*), arvas esineja, et niisugust tüüpi vanu sõnapaare võiks tänapäevases keelelises suhtluses senisest enam kasutada: öelda *pagaritoodete* asemel *leivad-saiad*, *aedviljade* asemel *kapsad-kartulid* jne. J. Kaplinski tõdes, et vanades soomeugrilikes sõnapaarides on väärtusi, mis keskmise euroopa standardiga kokku ei sobi, ning kutsus

üles – Nietzschele ja Heideggerile viidates – mõtisklema ka selliste sõnade ja sõnaühendite tähenduse üle nagu *ilmsi, ilmub, tuleb ilmale, jääb ilma, on ilma*.

Keelepäeva peaettekandeks oli Wiedemanni keeleauhinna 2009. aasta laureadi, Ohio Ülikooli professori Ilse Lehiste esinemine teemal „Nimetavalisi liitumisi Wiedemannil ja tänapäeval”. I. Lehiste oli leidnud Wiedemanni eestisaksa sõnaraamatust 259 kindlasti nimetavalise esikomponendiga liitsõna, millest ainult ligi sada esines 1999. aasta ÕS-is. Nimetavaliste liitsõnade kadumist seletas professor kultuuri ja sõnaraamatu sõnavaliku muutumisega (Wiedemann nimetab näiteks 16 liiki hõõvleid, ÕS ainult ühte; sama lugu on mitmesuguste seppade ja teiste meistritega). Huvitavad olid põiked etnograafia ja folkloori maailma (*külm-käpp, külmking, mesikäpp, kontjalg, kontmees, kööpjalg, kriimsilm, vesisilm, nahksarv*) ja *kartuli* eesti keelde tuleku

selgitus. I. Lehiste osutas ka Wiedemanni enda võimalikule sõnaloomingule ning esitas 2003. aasta slängisõnaraamatust kaheksa nimetavalise liitumise näidet (neist kaks esimest ka ÕS-is): *kantpea, lehtsaba; kakslehm, nuhkvara, nahkmees, nahktagi, rullnökk, tigupost*. Kui kolm viimast on tänapäeva keeles suhteliselt tavalised, siis arvutikasutajate fantaasiat ja inglisesõltuvust osutavad *kakslehm* 'tarkvaraportaali *Tucows* Internetis' ja *nuhkvara* 'tarkvara, mis kasutaja teadmata kogub tema kohta andmeid ning saadab neid andmeid tarkvara levitajale või muule isikule, kellel on tarkvara levitajaga asjakohane kokkulepe' (ingl *spyware*).

Keelepäeva lõpul istutas Ilse Lehiste oma tamme Viivi Maanso ja Haldur Õimu tammede kõrvale.

JÜRI VALGE